

Đổi mới phương pháp dạy học môn Giáo dục Thể chất theo hướng phát huy tính tích cực học tập của sinh viên

Phan Thành Biên Hùng*

*Trường Đại học Thủ Dầu Một

Received: 12/10/2023; Accepted: 22/10/2023; Published: 30/10/2023

Abstract: Promoting the active learning, taking the learners as the center of the teaching process has been applied very early by countries with advanced education. Currently, innovating teaching methods to promote active learning, initiative and creativity is an inevitable trend of Vietnamese education in the current period of integration and development. To improve the quality of teaching Physical Education for students, innovating teaching methods to promote students' active learning is an urgent requirement today.

Keywords: Method innovation; Physical education; active learning; students

1. Đặt vấn đề

Giáo dục thể chất (GDTC) là môn học quan trọng trong các trường Đại học, Cao đẳng, góp phần giáo dục sinh viên (SV) phát triển toàn diện về các mặt (đức, trí, thể, mỹ). GDTC góp phần tích cực cho việc chuẩn bị nguồn nhân lực phục vụ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên, thực tế hiện nay môn GDTC vẫn có nhiều trường, nhiều SV coi là môn phụ, do đó chưa quan tâm và đầu tư đúng mức về cơ sở vật chất; ý thức rèn luyện thể dục thể thao của nhiều SV chưa cao; nội dung môn học khô khan, thiếu hấp dẫn, chưa tạo ra được hứng thú cho SV. Để góp phần khắc phục thực trạng chất lượng môn GDTC, việc đổi mới phương pháp dạy học môn học theo hướng phát huy tính tích cực học tập của SV là vấn đề cấp thiết, có ý nghĩa thực tiễn sâu sắc.

2. Nội dung

2.1. Một số vấn đề trọng tâm về phát huy tính tích cực của SV trong học tập

Theo Kharlanôp: Tích cực học tập có nghĩa là hoàn thành một cách chủ động, tự giác, có nghị lực, có hướng đích rõ rệt, có sáng kiến và đầy hào hứng, những hành động trí óc và tay chân nhằm nắm vững kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo, vận dụng chúng vào học tập và thực tiễn. Phương pháp dạy học tích cực xác định đối tượng giáo dục (người học) làm trung tâm của quá trình dạy học. Đó là cách thức dạy học theo lối phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học; hướng tới việc tích cực hóa các hoạt động nhận thức của người học. Ưu điểm của phương pháp này là chú trọng nâng cao khả năng tư duy, làm việc độc lập, sáng tạo của người học; tăng khả năng tương tác giữa các đối tượng người học; nêu và giải quyết tình huống,

kích thích suy nghĩ, phân tích và xử lý các ý kiến đối lập, khắc sâu những tri thức cần nắm vững.

Tính tích cực, chủ động học tập có vai trò quan trọng trong việc nâng cao hiệu quả học tập của người học. Trong dạy học, tích cực hóa hoạt động học tập của SV là một hướng đổi mới đã được đông đảo các nhà nghiên cứu, nhà lý luận và các thầy cô giáo quan tâm. Tính tích cực là một trạng thái hoạt động của người hành động. Tính tích cực nhận thức là trạng thái hoạt động của người học được đặc trưng bởi khát vọng học tập, sự cố gắng với nghị lực cao trong quá trình nắm vững tri thức cho bản thân. Bản chất của dạy học theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động và sáng tạo của SV phải xuất phát từ nhu cầu, động cơ và điều kiện của bản thân từng SV.

Từ dạy và học thụ động sang dạy và học tích cực, GV không còn đóng vai trò đơn thuần là người truyền đạt kiến thức, GV trở thành người thiết kế, tổ chức, hướng dẫn, gợi mở, xúc tác, động viên, cố vấn, trọng tài các hoạt động độc lập hoặc theo nhóm nhỏ để SV tự lực chiếm lĩnh nội dung học tập, chủ động đạt các mục tiêu kiến thức, kỹ năng, thái độ theo yêu cầu của chương trình. Để đạt được mục đích của việc đổi mới phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực chủ động, sáng tạo của SV, cần có sự vào cuộc, phối hợp của các nhà quản lý, người dạy và chính bản thân SV. Như vậy, cốt lõi của việc phát huy tính tích cực của SV trong học tập đó là khơi dậy được tinh thần, hành vi tự giác, chủ động trong tự học, tự nghiên cứu để chiếm lĩnh tri thức, phát triển kỹ năng của bản thân. Bản thân từng SV phải có khả năng tự học, tự nghiên cứu để đạt hiệu quả cao trong học tập và trong công việc của mình ở tương lai.

2.2. *Thực trạng phương pháp giảng dạy môn GDTC*

Môn GDTC ở đại học nhằm thực hiện giáo dục toàn diện cho SV, là biện pháp tích cực, hiệu quả nhằm bảo vệ sức khỏe và tăng cường sức khỏe cho SV, đẩy mạnh sự phát triển toàn diện, nhịp nhàng, cân đối của cơ thể, tăng cường tố chất, nâng cao khả năng vận động của SV. Hiện nay, môn GDTC đã được giảng dạy với tư cách là môn học chính khóa cho SV đại học, tuy nhiên một số GV trong quá trình giảng dạy môn học này không gây ra được hứng thú với SV, phương pháp không có nhiều đổi mới, chương trình môn học chưa thật sự phù hợp, sự thiếu thốn về cơ sở vật chất, dụng cụ luyện tập và ý thức, trách nhiệm chưa cao trong học tập, luyện tập của SV,... đã dẫn tới chất lượng giảng dạy môn GDTC chưa đạt được theo mục tiêu đề ra.

Hiện nay, với sự phát triển chung của giáo dục thế giới trong bối cảnh hội nhập hiện nay, các trường đại học ở Việt Nam cũng đã có sự đổi mới mạnh mẽ về phương pháp giảng dạy, trong đó có sự vận dụng linh hoạt, chủ động các phương pháp dạy học tích cực vào giảng dạy cho SV. Cùng với các phương pháp truyền thống, sự vận dụng các phương pháp dạy học tích cực có sự hỗ trợ của công nghệ thông tin đã làm tăng hứng thú học tập của SV, góp phần nâng cao hiệu quả học tập. Qua thực tế giảng dạy môn GDTC cho SV cho thấy, các GV sử dụng hệ thống các phương pháp giảng dạy, bao gồm: Diễn giảng, đàm thoại, suy nghĩ - từng cặp - chia sẻ, giải quyết vấn đề, dạy học theo nhóm, dạy học theo dự án, luyện tập và thực hành, đóng vai, tham quan thực tế và hướng dẫn đọc tài liệu. Phương pháp được GV GDTC sử dụng nhiều nhất là phương pháp diễn giảng, phương pháp đàm thoại và phương pháp luyện tập, thực hành. Mặt khác, việc ứng dụng công nghệ thông tin, các phương tiện kỹ thuật trong giảng dạy môn GDTC cũng chưa được GV khai thác hiệu quả.

Nhìn chung, trong giảng dạy môn GDTC cho SV đại học hiện nay, phương pháp dạy học truyền thống - phương pháp diễn giảng vẫn là phương pháp dạy học đang được GV sử dụng nhiều nhất hiện nay. Với phương pháp diễn giảng, hoạt động của GV là trung tâm, GV là người thuyết trình, diễn giảng, SV là người nghe, nhớ, ghi chép và suy nghĩ theo. Vì vậy, không phát huy tốt được tính tích cực, chủ động trong học tập của SV. Để hướng tới việc phát huy tính chủ động, sáng tạo trong học tập của SV trong học tập môn GDTC, GV cần kết hợp hợp lý phương pháp học tập truyền thống và phương pháp học tập chủ động. Đặc biệt, GV cần áp dụng linh hoạt, sáng tạo các phương

pháp giảng dạy tích cực nhằm khơi dậy ý thức và năng lực tự học của SV. Trong thời đại công nghệ 4.0 hiện nay, việc sử dụng phương pháp dạy học tích cực, chủ động, xem người học là trung tâm trong môi trường đại học là hết sức cần thiết, qua đó GV sẽ định hướng SV chủ động trong việc khám phá được tri thức mới. Trong thời đại công nghệ 4.0, phương pháp dạy học phải được ứng dụng thành tựu của khoa học công nghệ để việc dạy và học được hiệu quả hơn, góp phần nâng cao **chất lượng dạy - học môn GDTC**.

2.3. *Một số biện pháp phát huy tính tích cực học tập của SV thông qua đổi mới phương pháp giảng dạy môn GDTC*

2.3.1. *Sử dụng các phương pháp giảng dạy phù hợp và linh hoạt trong giảng dạy GDTC*

GV cần phải tăng cường giáo dục ý nghĩa mục đích môn học, thay đổi cách dạy để tạo ra không khí thi đua trong lớp học, nâng cao năng lực giảng dạy. Trong mỗi tiết học nên áp dụng phương pháp trò chơi và phương pháp thi đấu, liên tục cổ vũ, khích lệ, động viên để SV có động lực tập luyện. Đưa ra chỉ tiêu phấn đấu ở từng nội dung và toàn lớp học, cải tiến giáo trình phù hợp với nhu cầu và sở thích của SV. GV cần phải nghiên cứu kỹ nội dung, chương trình giảng dạy, bài giảng phải súc tích, khoa học và cải tiến phương pháp giảng dạy. Trong quá trình dạy GV cung cấp những kiến thức mới cho SV và thông qua đó GV thực hiện nhiệm vụ giáo dục và phát triển cho SV; đối với SV, GV cần phải chủ động điều khiển, hướng dẫn lớp học để SV tiếp thu kiến thức một cách chủ động, nắm vững kiến thức một cách có hệ thống.

GV áp dụng triệt để và phù hợp các nguyên tắc giảng dạy thể dục thể thao, như: nguyên tắc tư tưởng, nguyên tắc trực quan, nguyên tắc toàn diện, hệ thống, nguyên tắc phù hợp với khả năng tiếp thu của học sinh, nguyên tắc củng cố và nâng cao. Sử dụng tốt các phương pháp giảng dạy thể dục, phù hợp với nội dung, động tác, như: Phương pháp hoàn chỉnh và phân đoạn, phương pháp giảng giải và làm mẫu, phương pháp luyện tập, phương pháp sửa chữa các động tác sai,... Có kế hoạch giảng dạy và phương pháp tiến hành giờ thể dục cụ thể và hợp lý. Chú trọng áp dụng các giải pháp khoa học công nghệ thông tin vào giảng dạy. GV GDTC chủ động áp dụng phương pháp sử dụng phương tiện trực quan và ứng dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy nhằm nâng cao hiệu quả trong giảng dạy.

2.3.2. *Tăng hứng thú, sự hấp dẫn trong giảng dạy môn GDTC nhằm lôi cuốn SV học tập tích cực, chủ động*

Môn học chủ yếu trên sân tập, mang tính vận động

nhiều hơn nhằm mục đích thực hiện yêu cầu của môn học là rèn luyện và nâng cao sức khỏe; góp phần đẩy mạnh quá trình phát triển toàn diện, cân đối của cơ thể. GV cần chú trọng tăng cường hứng thú, tính hấp dẫn trong học tập cho SV. Quá trình giảng dạy GV nên trình bày có kết hợp làm mẫu, thị phạm, phim, ảnh, đặc biệt là những đoạn phim về những cuộc thi đấu thể thao đỉnh cao của những vận động viên thể giới, những động tác kỹ thuật được quay chậm, hay như những động tác do chính SV thực hiện được ghi hình rồi trình chiếu để cả lớp xem, nhìn nhận rút kinh nghiệm cho chính bản thân thì rất cần thiết và quan trọng. Điều này góp phần quan trọng giúp SV hứng thú hơn trong tiết học và môn học thể dục, say mê tự tìm hiểu, học tập và tập luyện thể dục thể thao thường xuyên hơn.

Cùng với đó, GV GDTC cần tích cực ứng dụng công nghệ thông tin vào một số bài dạy, tiết học GDTC, như: Cho SV xem băng hình môn học liên quan của các vận động viên hàng đầu Việt Nam và thể giới thực hiện động tác để SV cảm nhận, hình dung được môn học, cố gắng tập luyện. Minh họa những nội dung đã trình bày bằng những hình ảnh, thước phim cụ thể để SV hình dung được hình ảnh của chính mình. Hay cho SV xem những hình ảnh những thước phim khi thực hiện động tác kỹ thuật được quay chậm, giúp họ nhìn nhận, tìm hiểu sâu sát nên tiếp thu nhanh và chính xác. Hay chính những động tác do SV thực hiện được ghi nhận để cùng nhau theo dõi, phân tích, đánh giá, những ưu và khuyết điểm của động tác đó, để cùng nhau học tập. Những hình ảnh này tạo nên sự kích thích, gây hứng thú trong học tập cho SV, làm tiết học sôi động, không khí học vui vẻ được tăng thêm nên tác động rất tốt đến kết quả học tập của SV.

2.3.3. Hình thành động cơ học tập môn GDTC cho SV

Đây là biện pháp quan trọng nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, tự giác của SV trong học tập môn GDTC. Theo đó, phải làm cho SV hiểu, “Sức khỏe là vốn quý của con người”. Có sức khỏe là có tất cả. Vậy làm gì để có sức khỏe? Có rất nhiều yếu tố mang lại sức khỏe nhưng việc tập luyện thể dục thể thao thường xuyên là biện pháp hữu hiệu và đơn giản nhất giúp chúng ta củng cố, giữ gìn và tăng cường sức khỏe. Môn học GDTC làm được điều này. Nó giúp SV giảm bớt sự căng thẳng, mệt mỏi trong học tập, lao động và các sinh hoạt khác; giúp SV hiểu và tập luyện đúng phương pháp, đúng kỹ thuật động tác góp phần vào việc nâng cao sức khỏe. Khi SV hiểu được vấn đề này sẽ hình thành được thái độ, động cơ học tập đúng đắn, tích cực, chủ động trong quá trình luyện tập. Chính vì

vậy, tạo được sự hưng phấn, sự hứng thú đối với môn học GDTC đối với SV sẽ trực tiếp khơi dậy, phát huy được sự tích cực, chủ động trong học tập của SV.

2.3.4. Đảm bảo cơ sở vật chất, kinh phí phục vụ giảng dạy môn học GDTC

Đây là yếu tố quan trọng trong việc thực thi các biện pháp nhằm phát huy tính tích cực học tập của SV đối với môn GDTC. Để nâng cao chất lượng giảng dạy môn học và hoạt động thể dục thể thao cho SV, phải đảm bảo những điều kiện cơ sở vật chất, kinh phí phục vụ cho việc giảng dạy môn học thể dục chính khóa cũng như các hoạt động ngoại khóa và tự tập luyện thể thao của SV. Do vậy, cần phải xây dựng các hệ thống sân bãi thể thao đáp ứng đúng theo yêu cầu của Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định. Cải tạo nâng cấp sân bãi để có thể tận dụng tối đa điều kiện của nhà trường phục vụ giảng dạy và tập luyện. Đảm bảo mua sắm trang thiết bị dụng cụ phục vụ cho giảng dạy và tập luyện đủ về số lượng và đảm bảo được chất lượng. Định mức kinh phí cho kế hoạch phát triển phong trào thể thao cùng với việc tăng cường công tác xã hội hóa các hoạt động thể thao của SV.

3. Kết luận

Để nâng cao chất lượng giảng dạy GDTC và duy trì phát triển công tác GDTC của các trường đại học một cách hiệu quả, cần có nhiều giải pháp đồng bộ và quan trọng nhất là phải có sự phối hợp hài hòa giữa các giải pháp thì chất lượng giảng dạy môn GDTC cho SV mới ngày càng phát triển và có chất lượng tốt hơn. Đây cũng là vấn đề thực hiện nhiệm vụ giáo dục con người toàn diện mà Đảng và Nhà nước ta rất quan tâm. Thông qua việc nâng cao chất lượng GDTC trong nhà trường, xây dựng môi trường học tập tích cực, rèn luyện sức khỏe, tạo ra sân lành mạnh chơi cuốn hút SV, góp phần làm giảm đi các tệ nạn xã hội. Từ đó nâng cao được vị thế nhà trường, vị thế của môn học trong giáo dục đào tạo con người mới: Khỏe về thể chất trong sáng về tinh thần.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Đình Nam, Nguyễn Duy Hùng (2020), “Thực trạng và một số giải pháp nâng cao chất lượng GDTC cho SV trường Đại học Phòng cháy chữa cháy”, Tạp chí Giáo dục, Số 473 (Kì 1-3/2020), tr.45-47.
2. Nguyễn Thị Trâm, Bùi Thị Hiền (2011), “Đổi mới phương pháp GDTC cho SV đại học, cao đẳng theo hướng tích cực hóa hoạt động của người học”, Tạp chí Giáo dục, Số 259, tr.57-58.
3. Nguyễn Thu Nga (2017), “Một số biện pháp rèn luyện kỹ năng dạy học cho SV đại học sư phạm ngành GDTC”, Tạp chí Giáo dục, Số 418, tr.49-53.